

Apostolat mężczyzny w rodzinie

The Apostolate of Man in the Family

MARIUSZ JANAS

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydział Teologiczny, Polska
janasmariusz@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3587-9321>

Abstract: The article presents the essence of the issue of the apostolate of man in the family. Its foundations are theologically justified in the mission of Christ and the content of the sacramental marriage vow. The author points to the forms of the apostolate and draws attention to the need for the formation of a man in the context of the so-called “male movement” in the Church and the phenomenon of “fatherlessness”. Therefore, explaining anew the meaning of the apostolate in the family and taking care of the contemporary man, husband and father is extremely important from the point of view of pastoral theology and pastoral care. In the research on the issues of the man’s apostolate in the family, the method of analysis and interpretation of biblical texts, church documents, as well as theological and non-theological publications was used. The method of deduction was also used in relation to the issue raised. The method of observation helped to systematize and evaluate the phenomenon of apostolic engagement of husband and father.

Keywords: man; apostolate; family

Abstrakt: W artykule przybliżono istotę zagadnienia apostolatu mężczyzny w rodzinie. Jego podstawy mają uzasadnienie teologiczne w posłannictwie Chrystusa oraz treści sakramentalnej przysięgi małżeńskiej. Autor wskazuje na formy apostolatu oraz zwraca uwagę na potrzebę formacji mężczyzny w kontekście rosnącego w siłę tzw. „ruchu męskiego” w Kościele oraz zjawiska „braku ojca”. Dlatego wyjaśnianie na nowo sensu apostolatu w rodzinie oraz podjęcie troski o współczesnego mężczyznę, męża i ojca jest niezwykle istotne z punktu widzenia teologii pastoralnej oraz duszpasterstwa. W badaniach dotyczących problematyki apostolatu mężczyzny w rodzinie zastosowana została metoda analizy oraz interpretacji tekstów biblijnych, kościelnych dokumentów, a także publikacji teologicznych i pozateologicznych. Wykorzystana została również metoda dedukcji w od-

niesieniu do poruszonego zagadnienia. Metoda obserwacji pomogła w usystematyzowaniu i ocenie zjawiska apostołskiego zaangażowania męża i ojca.

Słowa kluczowe: mężczyzna; apostołat; rodzina

Wstęp

Apostołat mężczyzny w rodzinie to postawa wyrażająca zaangażowanie męża i ojca w szerzenie królestwa Bożego w dziedzinie życia rodzinnego. Przybliżenie istoty tego apostołatu poprzez nakreślenie stojących za nim teologicznych racji oraz zaznaczenie potrzeby formacji mężczyzny jest zasadne w kontekście szerzącego się tzw. ruchu męskiego, powstawania wspólnot oraz wzrostu świadomości mężczyzn, dla których wiara chrześcijańska jest fundamentem rodziny. Pomimo to statystyki wskazują na malejącą liczbę mężczyzn podejmujących życie sakramentalne. Dodatkowo wyzwaniem staje się przeciwdziałanie zjawisku określanemu „brakiem ojca”, który pochłonięty jest zadaniami podejmowanymi z dala od rodzinnego domu. Z powyższych racji wypływa potrzeba określenia na nowo tego, czym jest obecnie i w jaki sposób można kształtować apostołat mężczyzny w rodzinie. Z punktu widzenia teologa pastoralisty istotne wydaje się poszukiwanie oraz wypracowanie metodyki i środków, które z większą precyzją wyjaśnią współczesnemu mężczyźnie istotę jego powołania. W celu jego przybliżenia podjęta została analiza tekstów źródłowych: wypowiedzi Magisterium, nauczania papieskiego, tekstów teologicznych, jak również opracowań publicystycznych dotyczących poruszonego zagadnienia. W przebiegu pracy badawczej wykorzystane zostały metody dedukcyjne właściwe dla teologii pastoralnej. Kwerenda na etapie kryteriologicznym umożliwiła odnalezienie podstaw wyjaśniających zagadnienie apostołatu mężczyzny. Dalej, na etapie socjologicznym możliwe stało się zobrazowanie aktualnej sytuacji mężczyzny w rodzinie. Natomiast, na etapie strategicznym wyłoniła się potrzeba podejmowania formacji do apostołatu oraz nakreślenie kluczowych jej kierunków. Dlatego w artykule zaprezentowane zostały racje teologiczne wskazujące podstawy apostołatu. Pierwszą jest udział w potrójnej misji Chrystusa. Kolejną, treść przysięgi składanej przez nupturientów. W dalszej części zostały scharakteryzowane formy apostołatu w rodzinie oraz możliwości formacji mężczyzny w wymiarze wspólnotowym przy wsparciu duszpasterstwa specjalnego oraz w indywidualnym zakresie w ramach kierownictwa duchowego.

I. Teologiczne podstawy

W wierze chrześcijańskiej oraz teologii powołanie rozumiane jest jako uzdolnienie do wejścia stworzenia w relację ze Stwórcą i wyrażenie zgody „oto ja,

poślij mnie” (Iz 6,8) na wzór *fiat* Maryi (Łk 1,38). Boże wezwanie jest zaproszeniem do życia w zażyłości i bez skazy (Rdz 17,1). To wołanie postrzegane jest jako powołanie chrześcijańskie, które ze swej natury jest powołaniem do apostołstwa jako wszelkiego działania szerzącego królestwo Boże na ziemi. Natomiast zaangażowanie oraz aktywne uczestnictwo i realizacja odkrywanego powołania określane są jako apostołat.

Apostołat ma racje teologiczne. Podstawa trynitarna wskazuje, że powołanie do niego wypływa z przesłania biblijnego i odnoszone jest do posłannictwa Osób Trójcy Świętej (Weron 1999, 96). Określenia: *apostello* (wysłałam) oraz *apostolos* (wysłannik) będące źródłem dla pojęcia apostołatu zaczerpnięte z języka greckiego odnoszą się do czynności wysyłania. Bóg Ojciec posyła swego Syna na świat (J 17,18). Następnie Syn posyła Ducha i przekazuje posłannictwo swoim uczniom (Mt 28,19-20), których nazywa apostołami (Łk 6,13). Zbawcze posłannictwo jest przekazywane całemu Kościołowi, a w nim wszystkim członkom Ludu Bożego, chociaż każdemu w różny sposób i w innym zakresie. Wskazuje to na podstawę eklezjalną, ponieważ apostołat opiera się również na posyłaniu uczniów Chrystusa do całego świata oraz uczestnictwie w uświęcającej tenże świat potrójnej misji: kapłańskiej, prorockiej, królewskiej. Zatem, wspólne wszystkim ludziom apostołstwo wypływa z rozumienia Kościoła jako Ciała Mistycznego Jezusa Chrystusa, gdzie każdy jest częścią w różnorodności jego członków. Píše o tym apostoł Paweł, gdy każdego wierzącego przyrównuje do elementów organizmu ludzkiego (1 Kor 12,12-31). Podobnie na wzór funkcji życiowych odniesionych do uczestnictwa w eklezjalnej wspólnotcie ojcowie soborowi, przywołując naukę apostoła, mówią o udziale w potrójnym urzędzie Chrystusa (Weron 1987, 96).

Odniesienie tej kwestii do praktyki życia odnajdujemy w przekazie biblijnym. W opinii św. Pawła apostołatem jest wypełnianie posłannictwa „jakby Boga samego” (2 Kor 5,20), co wydaje się najwłaściwszym i najpełniejszym wyjaśnieniem istoty. Wierzący w Chrystusa otrzymują zadanie głoszenia zbawczego orędzia wszelkiemu stworzeniu a poprzez wiarę oraz przyjęcie sakramentu chrztu stają się członkami Ludu Bożego i tym samym uczestnikami misji Chrystusa oraz posłannictwa Kościoła w świecie.

I.1. Potrójna misja Chrystusa

Pierwszą podstawą apostołatu jest posłannictwo Chrystusa, które jest źródłem wszelkiego apostołatu. Dlatego dyskusja o roli mężczyzny w szczególnej przestrzeni, jaką jest dziedzina życia małżeńskiego oraz rodzinnego, domaga się wyjaśnienia kluczowej dla Soboru Watykańskiego II myśli o uczestnic-

twie w potrójnej misji Chrystusa: kapłańskiej, prorockiej i królewskiej. Misja apostołska zlecona Kościołowi jest niekiedy nazywana funkcją, urzędem albo władzą. Gdy mowa o władzy, należy mieć na uwadze, że nie jest ona rozumiana jako prawo rządzenia. Na władzę winniśmy patrzeć wprawdzie jako na zadanie, a nawet służbę. Po drugie, władzę należy rozumieć jako moc lub zdolność do pełnienia zadań. Cały Lud Boży staje się uczestnikiem potrójnego urzędu Chrystusa i tym samym, podejmując zadania odpowiadające poszczególnym funkcjom, spełnia właściwe sobie posłannictwo. Zadania te wzajemnie się przenikają i uzupełniają, zatem trudno mówić o ich zdecydowanym rozgraniczaniu. Podobnie, gdy zamiarem jest uszczegółowienie tego, co jest typowe dla mężczyzny i kobiety. Każde z nich we właściwy sobie sposób podejmuje i realizuje wezwanie do apostołatu w małżeństwie i rodzinie, lecz powołanie jest jedno i pochodzi od Boga.

Mężczyzna jako mąż i ojciec jest uzdolniony do tego, aby w przestrzeni rodzinnej stawać się na wzór patriarchów prorokiem wrażliwym na Boży głos i głosić orędzie Ewangelii. Wstępując w związek małżeński, winien podejmować trud nauczania prawd Bożych w kręgu tej małej wspólnoty, jaką jest małżeństwo i rodzina. W jej ramach misja prorocka odnajduje głęboki sens i w tym kontekście mężczyzna jako mąż i ojciec pełni misję nauczyciela i proroka.

Dalej, pełniąc funkcję kapłańską, mężczyzna staje się na wzór kapłanów Starego Przymierza pośrednikiem między rodziną a Bogiem. W imieniu własnym oraz bliskich sobie osób staje przed Panem jako reprezentant, który zanoszą przed tron Boży wszelkie podziękowania, prześlągania i prośby. Z drugiej strony nie tylko wstawia się za powierzonym sobie ludem (rodziną), lecz jest również reprezentantem Boga wobec innych, których prowadzi do spotkania z Bogiem i uświęcenia.

Mężczyzna potrzebuje odkrycia prawdy, że jego męskość rozwija się w pełni poprzez służbę i ochronę słabszego i kruchej, zwłaszcza kobiety i dziecka. Dlatego pełniąc funkcję królewską, winien on podejmować służbę rodzinie. W jej ramach nie tylko zabezpiecza materialny byt, co często jest kojarzone przez mężczyznę jako podstawowe, a nawet jedyne i niekiedy wystarczające zadanie. Jednak wspólnota małżeńska i rodzinna potrzebuje poświęcenia czasu, niekiedy nawet pasji i zainteresowania, aby umożliwić pełną dostępność dla małżonki i dzieci. Można nawet zgodzić się ze stwierdzeniem, że najlepiej, aby to właśnie rodzina stała się pasją mężczyzny (Pulikowski 2020, 150).

W opinii koordynatora jednej ze wspólnot mężczyzn wchodzenie w tę potrójną rolę kapłana, proroka i króla jest męskim wyzwaniem. W tym miejscu wypada przypomnieć, że do wypełnienia tychże funkcji powołany jest każdy chrześcijanin, również kobieta, która wypełnia swoje powołanie jako żona i matka. W tym kontekście oraz w odniesieniu do życia rodzinnego możemy

mówić o mężczyźnie jako o kapłanie, który prowadzi rodzinę do żywego spotkania z Bogiem, dalej jako proroku, który świadectwem życia i słowem głosi Boże orędzie, oraz królu, który otacza swój lud opieką (Chavez 2015, 19-25). Świadomość uczestnictwa w tej misji Chrystusa warunkuje wypełnienie podstawowych zadań apostołskich w rodzinie.

1.2. Treść przysięgi małżeńskiej

Przysięga małżeńska, która jest postrzegana jako druga podstawa apostołatu, warunkuje zaistnienie związku dwojga osób przeciwnej płci i zobowiązuje nupturientów do realizacji zadań wypływających z przymiotów związku małżeńskiego. Należą do nich miłość, wierność, uczciwość małżeńska, dalej jedność i nierozzerwalność oraz sakramentalność związku. Te cechy są wyjątkowymi fundamentami. Natomiast samo chrześcijańskie małżeństwo ze swej natury postrzegane jest jako trwałe i niezmienny związek będący obrazem wierności Boga oraz zasadą życia chrześcijańskiego (Mierzwiński 1999, 47).

Miłość małżeńska jako pierwszy filar związku domaga się oparcia na duchowym fundamencie, jaki odnajdujemy w pismach Nowego Testamentu. Gdy autor Listu do Efezjan mówi o godności małżeństwa, używa odniesienia do relacji między Chrystusem i Kościołem (5,21-23). Zatem, mężczyzna na wzór Oblubieńca powinien kochać żonę miłością ofiarną, bezwarunkową, wybaczącą, bezinteresowną, w gotowości przyjęcia znieważenia lub upokorzenia oraz oddania swego życia za tę wybraną drugą osobę.

Trwałą jedność miłości małżonkowie budują wspólnie, zgodnie z pragnieniem Chrystusa, „aby wszyscy stanowili jedno” (J 17,21). Obdarzeni szczególnym i wyjątkowym darem wzajemnej miłości dążą do świętości własną, choć jednocześnie wspólną drogą. Z tej racji jedność i nierozzerwalność, będąc kolejnym z filarów przysięgi małżeńskiej, staje się niejako zwieńczeniem miłości, wierności i uczciwości małżeńskiej.

Budowanie jedności i nierozzerwalności dla współczesnego mężczyzny wydaje się niekiedy wyzwaniem ponad jego siły. Pęd za karierą i sukcesem zawodowym, pragnienie spełnienia się czy sprawdzenia na polu gospodarki bądź polityki sprawia, że poświęca on znaczną część swego dnia na sprawy, które nie służą wprost budowaniu jedności małżeństwa i rodziny. Skutkiem tego dostrzegalne jest zjawisko określane jako tzw. brak ojca. Wynika to z jego nieobecności w życiu rodziny, jak też poszczególnych jej członków. Mimo wszystko, budowanie trwałego i nierozzerwalnego związku wymaga nieustannego wysiłku, nade wszystko duchowego, obojga małżonków.

Obok wspomnianych filarów miłości, wierności, uczciwości, jedności, nierozzerwalności, również sakramentalność jest istotnym elementem przymierza

i łaski (Mierzwiński 1999, 183) a tym samym kolejnym fundamentem przysięgi małżeńskiej. Dla ludzi ochrzczonych małżeństwo ma godność sakramentu, ponieważ jest wyrazem związku Chrystusa z Kościołem. Małżeństwo chrześcijańskie to obraz więzi istniejącej między Jezusem Oblubieńcem a Kościołem Oblubienicą (Ef 5,22-24). Związek małżeński mężczyzny i kobiety uzyskuje wsparcie w postaci łaski sakramentu, która udoskonala ludzką miłość.

W myśli chrześcijańskiej życie małżeńskie wzmocnione łaską sakramentu nie jest już tylko formalnym związkiem dwojga osób. Codzienna egzystencja czerpiąca siłę z życia sakramentalnego jest pełnią życia wspólnotowego w chrześcijańskim rozumieniu *communio* przełożonego na wspólnotę domowego Kościoła. W sakramentalnej przestrzeni mężczyzna spełnia się jako mąż i ojciec, natomiast kobieta jako żona i matka. Tutaj również każde z nich podejmuje odpowiedzialność za sprawy rodziny i za wszystkich jej członków, szczególnie za sprawy duchowe, wypełniając obowiązki wynikające z udziału w potrójnej misji Chrystusa. Troska o rodzinne życie wiary oparte na fundamencie sakramentów umacnia chrześcijańską godność związku małżeńskiego, w którym małżonkowie wspólnie oraz na sobie właściwy sposób wypełniają skierowane do nich wezwanie do apostołatu w rodzinie.

2. Formy apostołatu w rodzinie

Małżeństwo i rodzina to podstawowa i bliska każdemu człowiekowi dziedzina apostołstwa. W jej ramach rozróżnia się formy apostołatu indywidualnego oraz zbiorowego. Pośród nich podstawową kategorią jest świadectwo życia, głoszenie słowa i świadectwo czynu oraz modlitwy i cierpienia przyjmowanego w duchu Chrystusa (Weron 1987, 35-36). Równocześnie przykładowe życie małżeńskie i rodzinne staje się wyrazem aktywnego udziału w misji zleconej Kościołowi. W rodzinie apostołat wyraża się w zadaniach, jakie ma do spełnienia zarówno rodzina jako całość, jak też każdy jej członek.

Pośród zadań będących zbiorowymi formami wyróżnić można te, o których mówi dokument papieski poświęcony rodzinie. Mowa o adhortacji *Familiaris consortio*, gdzie w punkcie 17. wyszczególnione są następujące zobowiązania całej rodziny. Pierwsze to tworzenie wspólnoty, kolejne to służba życiu, dalej uczestnictwo w misji Kościoła, a także udział w rozwoju społeczności.

Natomiast, gdy mowa o indywidualnych formach apostołatu a jednocześnie właściwych każdemu członkowi rodziny z osobna, wypada dokonać umiejscowienia mężczyzny, gdyż współcześnie konieczne zdaje się wskazanie pewnych kierunków, które wyrażają specyfikę natury i duchowości mężczyzny (Mierzwiński 1999, 27). Z pomocą przychodzi tutaj wspomniany dokument papieski, który roli męża i ojca poświęca osobny 25. punkt. Jest w nim mowa

o tym, że mężczyzna winien mieć szacunek dla godności kobiety, małżonki i żyć z nią w szczególnej przyjaźni. Natomiast całej rodzinie winien zabezpieczać równy rozwój i podejmować pracę, która wspiera jedność wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej. Szczegółowe zadania wynikają z tych podstawowych kwestii kształtujących apostołat w rodzinie.

Zrozumienie różnic istniejących między mężczyzną a kobietą może zapoczątkować lepsze relacje między nimi. Dzięki temu możliwa będzie również współpraca płci dla dobra całości związku małżeńskiego, rodziny, a także społeczności ludzkiej. Tym samym apostołat, zarówno męża, jak i żony, zyska wyraźniejszy zarys.

3. Formacja do apostołatu

Mężczyzna, podejmując apostołskie zadania, pragnie chrześcijaństwa dojrzałego, zdecydowanego i autentycznego. Zgodnie ze swoją naturą poszukuje możliwości decydowania, ryzyka i konieczności podjęcia odpowiedzialności za podejmowane kroki. Lepszemu nakreśleniu zagadnienia indywidualnego zaangażowania apostołskiego mężczyzny służy fragment wypowiedzi Jana Pawła II skierowanej do Międzynarodowej Federacji Mężczyzn Katolickich. Słowa papieża mają głęboki sens i są wyraźną wskazówką w zrozumieniu istoty tego zagadnienia. Papież zwraca uwagę, że w apostołacie mężczyzny chodzi o „podkreślenie koniecznej potrzeby czynnej obecności dojrzałych mężów katolickich w świecie; konieczności ich chrześcijańskiego świadectwa i apostołskiej działalności, aby Kościół jako zaczyn ewangeliczny, mógł rzeczywiście przenikać całą ludzką społeczność. Jakżeż można by inaczej dotrzeć do wszystkich mężczyzn? Czyż nie jest to możliwe tylko przez pośrednictwo innych mężczyzn, im podobnych, zaangażowanych tak jak i oni, którzy jednak bezustannie szukają i wielbią Boga, naśladując i służąc Panu Jezusowi Chrystusowi?” (Weron 1993, 8).

W zacytowanych powyżej słowach można dopatrywać się słowa wsparcia w kwestii zrozumienia istoty powołania mężczyzny. Oczekiwanie na takie zdecydowane słowo zdaje się na tyle wyraźne, że gdy pod uwagę weźmie się wzrastającą liczbę wspólnot, których celem jest skupienie uwagi na mężczyznach, to jasna stanie się potrzeba zachęcania przedstawicieli tej płci do aktywności apostołskiej i integracji z własną rodziną.

W podobnym tonie oraz niejako w odpowiedzi na potrzebę mężczyzny swoje słowo zachęty, wyzwania i powołania kieruje jeden z biskupów. Pisze on: „Mężczyźni, nie ociążajcie się z dołączeniem do wojny, która szaleje wokół Was, wojny, w której rany odnoszą nasze rodziny i dzieci, która niszczy godność kobiet i mężczyzn. Często toczy się ona w ukryciu, ale jest prawdzi-

wa” (Olmsted 2015, 1). To jest droga prawdziwego i żywego apostołatu każdego mężczyzny, który chce być aktywny, twórczy i osiągać stawiane sobie cele. Jeśli pierwszym z nich będzie pragnienie zbawienia i żywa relacja z Bogiem, każdy inny cel będzie pomnażaniem dobra i świadectwem dla świata.

Zacytowane powyżej obydwa wezwania ze względu na swoją stanowczość oraz bezpośredniość są żywym i pociągającym apelem do mężczyzny o podjęcie wysiłku pracy nad sobą a dalej do odważnego świadczenia o Chrystusie poprzez codzienne kształtowanie autentycznej postawy wiary. Potrzeba tylko uzmysłowić i unaocznic prawdę o godności, naturze i powołaniu mężczyzny do apostołatu w rodzinie.

Przy tym zauważyć wypada konieczność zwrócenia uwagi na bardziej duchowy aspekt wynikający z powszechnego powołania do świętości i apostołstwa. Mianowicie, chodzi o jeszcze większą potrzebę zwrócenia uwagi w formacji mężczyzny na uwarunkowania wynikające z natury oraz konieczność nakreślenia i głębszego wyjaśnienia jego udziału w potrójnej misji Chrystusa w kontekście małżeństwa i rodziny.

3.1. Duszpasterstwo specjalne

Kształtowanie apostołskiej postawy mężczyzny wymaga odpowiedniego kierowania i wsparcia. Pomoc niesie duszpasterstwo adresowane do rodziny. W tym obszarze należy umiejscowić duszpasterstwo specjalne mężczyzn. W jego ramach możliwe jest uwzględnienie w formacji z większym naciskiem elementów charakterystycznych dla natury i duchowości mężczyzny a jednocześnie związanych z walką duchową (Zawada 2014, 17).

W teologii duszpasterstwo rozumiane jest jako działalność Kościoła urzędująca w służbie człowiekowi zbawcze dzieło Chrystusa poprzez głoszenie orędzia Bożego, liturgię, posługę pasterską oraz świadectwo życia. W szerokim sensie jest ono również pojmowane jako wszelkie działanie pasterskie inspirujące praktykę życia chrześcijańskiego całej wspólnoty oraz należących do niej poszczególnych osób. Duszpasterstwo bowiem, które chce odczytywać znaki czasu, obok ogólnej działalności kierowanej do wszystkich chrześcijan powinno poszukiwać sposobów kontaktu osobistego.

Źródła biblijne dają pewne podstawy do wnioskowania o swoistym różnicowaniu zachowania Chrystusa wobec mężczyzn i kobiet. Na kartach Ewangelii odnotowane są różnorodne reakcje Zbawiciela wobec postaw ludzkich. Jego odniesienie do mężczyzny jest inne niż do kobiety. Argumentem, który w pierwszej kolejności ukazuje specyficzną inność podejścia Jezusa do przedstawicieli obojga płci, jest powołanie na apostołów właśnie mężczyzn. Wynikało to prawdopodobnie w znacznej mierze z uwarunkowań kulturowych

ówczesnego społeczeństwa, w którym społeczna rola kobiety była marginalizowana.

Pomimo to właśnie do mężczyzn Jezus kieruje wprost wezwanie do pójścia za Nim (Mt 4,19; 9,9; Mk 1,16-20). Daje im konkretne wskazania, jak mają postępować, co czynić nawet w obliczu ewidentnego zagrożenia i prześladowania (Mt 10,5-23). Z drugiej strony Chrystus, łamiąc pewne ówczesne schematy, przyjmuje również kobiety do grona uczniów. Staje wręcz w ich obronie (J 8,3-11). W wielu miejscach pochwała ich wiarę (Mt 9,22; 15,28; Mk 5,34; Łk 7,50; 8,48), nawet podejmuje z nimi stanowczy dialog (J 4,1-27).

Różnorodna postawa Jezusa wobec mężczyzn i kobiet wydaje się wskazywać na potrzebę wprowadzenia pewnych modyfikacji do działań duszpasterskich z uwzględnieniem różnic płci. Także w papieskim nauczaniu, z którego czerpią teologowie, dopatrywać się można załączków wezwania do odnowy duszpasterskiej w stosunku do mężczyzny, tym bardziej gdy widzimy rosnące zainteresowanie rozbudzaniem świadomości mężczyzny powołanego do apostołstwa w rodzinie. Ma to znaczenie dla rozwijającego się ruchu mężczyzn, powstawania męskich grup oraz organizowania licznych inicjatyw traktujących o sprawach życia z męskiej perspektywy.

Aktywny udział mężczyzny w duszpasterstwie jest wręcz pożądany i winien stanowić jedno z kryteriów już na etapie planowania. Takie oczekiwanie staje się zrozumiałe w kontekście posoborowego otwarcia się Kościoła na aktywność ludzi świeckich. W kreowaniu duszpasterstwa dostrzegamy potrzebę uwzględnienia tego, że mężczyzna jest nie tylko jego odbiorcą. Powinien stać się także czynnym inspiratorem duszpasterskich inicjatyw.

3.2. Kierownictwo duchowe

W parze z duszpasterstwem specjalnym mężczyzn idzie kierownictwo duchowe. Wzmacnia ono duszpasterskie zabiegi i przyczynia się do osiągnięcia duchowych owoców na drodze indywidualnej współpracy kierowanego i kierującego. Z drugiej strony doświadczenia zebrane dzięki tej posłudze mogą utworzyć bezcenne źródło informacji dla kierownika duchowego wspierającego swoją posługą rozwój apostołskiej postawy mężczyzny. Można ująć tę zależność stwierdzeniem, że duszpasterstwo wspomaga rozwój wiary, natomiast indywidualne kierownictwo bezpośrednio inspiruje do przejścia od wiary do czynów wyrażających małżeńską wierność oraz rodzicielską odpowiedzialność.

Odnosi się ono do chrześcijańskich małżonków i rodziców, gdyż w pewnym sensie zobowiązuje ich do poznawania natury i celowości sakramentalnego związku oraz urzeczywistniania wspólnoty osób, a także do rozwijania specyficznej duchowości małżeństwa i rodziny. Rodzina ma skutecznie spełniać

swoje funkcje i dlatego konieczne staje się kierownictwo duchowe wobec niej. W tej przestrzeni przy uwzględnieniu różnic wynikających z natury mężczyzna zdaje się potrzebować duchowej pomocy w realizacji osobistego powołania do apostołstwa jako mąż i ojciec.

Dodatkowo w kontekście problematyki apostołatu mężczyzny wyczekiwane zdaje się kształtowanie liderów-kierowników duchowych spośród samych mężczyzn świeckich. W równej mierze wydaje się właściwe skierowanie do męża i ojca wezwania do stawania się przewodnikiem, ojcem duchowym dla swego potomstwa przy równoczesnym wsparciu i współpracy z kobietą, żoną i matką. Kierownictwo duchowe podejmowane przez męża przygotowanego do pełnienia tej funkcji w małżeństwie wypływa z sakramentalności związku małżeńskiego i naturalnego dla mężczyzny poszukiwania przewodnictwa wobec innych. Jednocześnie staje się autentycznym świadectwem o wartości małżeństwa i rodziny.

Zasadniczo zadanie bycia kierownikiem duchowym oraz jego autorytet wypływa z władzy święceń. Jednakże udział w nim osób świeckich nie jest nową praktyką. Przeciwnie, jest wręcz wskazanym rozwiązaniem. Przygotowanie do takiego zadania powinno być również elementem formacji świeckich w kościelnych wspólnotach, a tym bardziej w grupach męskich. Współcześnie mężczyzna zdaje się poszukiwać dobrze ukształtowanego duchowego kierownika, który podpowie, poprowadzi i wskaże kierunek, tym bardziej gdy on sam będzie prezentował dobry przykład własnym życiem małżeńskim i rodzinnym. Dlatego wydaje się słuszne zwrócenie uwagi na narastającą potrzebę właściwej formacji także osób świeckich do tworzenia autentycznej relacji ojcostwa duchowego w odniesieniu do mężczyzn. Nie można przy tym przekreślać racji posługi kierownictwa pełnionej przez osoby duchowne, kapłanów, zakonników, a nawet siostry zakonne, które nabywają sporego zasobu wiedzy poprzez prowadzone liczne rozmowy duchowe.

Kwestia zarówno duszpasterstwa specjalnego, jak też kierownictwa duchowego wydaje się nagląca, gdyż w obecnym czasie rozwija się tzw. ruch męski w łonie Kościoła i powstają kolejne grupy duszpasterskie dla mężczyzn. Kierownictwo duchowe tej płci dopiero zaczyna być pożądanym i z tej racji wyraźna staje się potrzeba wzmocnienia wysiłku w tej formie duszpasterskiego wsparcia.

3.3. Wymiary formacji

Wyjątkowe znaczenie wypada przypisać indywidualnej formacji podejmowanej w duszpasterstwie specjalnym mężczyzn. Pomaga ona przezwyciężać anonimowość cechującą w pewnym stopniu większe zbiorowości, odkrywać po-

trzeby jednostki oraz jej charyzmaty. Wspomaga także konkretnego człowieka w pokonywaniu jego osobistych lęków i barier. Przy tym nie można traktować odniesienia indywidualnego jako antagonicznego wobec duszpasterstwa zbiorowego. Przeciwnie, duszpasterstwo i formację indywidualną należy rozumieć jako obszary wzajemnie się uzupełniające. Aktywność zbiorowa paradoksalnie po wyjściu z tłumu stwarza szansę na odnalezienie drogi do indywidualnego spotkania człowieka z człowiekiem, jak również wyjątkowego spotkania duszpasterza z konkretnym chrześcijaninem. Ponadto ubogaca życie wspólnoty poprzez rozbudowywanie i wzmacnianie więzi między uczestnikami danej grupy czy wspólnoty.

Ma to znaczenie szczególnie w przypadku powstawania coraz liczniejszych małych grup mężczyzn. Skupiają one różne osoby, wykorzystując oddziaływanie konkretnego czynnika integrującego. Może nim być na przykład wspólny cel bądź w pewnym sensie odczuwana naturalna więź z kimś, kto w podobny sposób przeżywa osobiste doświadczenia. Jest to potrzeba kontaktu z kimś podobnym sobie we własnym gronie. Duszpasterstwo oraz formacja indywidualna z nim związana wspomagają człowieka w odkrywaniu jego talentów i otrzymanych od Ducha Świętego charyzmatów. Aktywność pastoralna w indywidualnym wymiarze wspiera rozwój osoby oraz umiejętne wykorzystanie jej zdolności dla dobra własnego i innych.

Mężczyzna odpowiednio uformowany na drodze indywidualnej aktywności jest przygotowany do kształtowania prawidłowych relacji z innymi. Zna na powszechnie sentencja mówi, że człowiek nie jest samotną wyspą. Wprost przeciwnie, jest on ukierunkowany na życie społeczne. W kontaktach z innymi rozwija swą osobowość. Dlatego korzystne będzie skierowanie uwagi na przedmioty wyróżniające małe grupy oraz czynniki warunkujące ich powstawanie i rozwój. Może to zaowocować dostrzeżeniem korzyści płynących z działalności małych grup dla całości duszpasterstwa oraz dla formacji apostołskiej jednostek. Doświadczenie innych może być bezcennym źródłem informacji o sposobach realizacji Bożego powołania do apostołatu w ramach życia małżeńskiego i rodzinnego.

Podsumowanie

Apostolat mężczyzny jest niezwykle istotnym zagadnieniem, które wymaga nieustannego wyjaśniania i przybliżania jego istoty. Znajomość apostołskiej misji, jaką ma do spełnienia mąż wierny w przymierzu małżeńskim oraz ojciec odpowiedzialny za rodzinę, domaga się podjęcia wysiłku formacyjnego przez samego mężczyznę, ale także otwiera przed duszpasterstwem szerokie pole działalności na drodze do zbawienia. Z tej racji w obliczu rosnącej licz-

by wspólnot katolickich mężczyzn w duszpasterstwie należy na nowo podjąć refleksję nad źródłami apostołatu, a następnie otoczyć mężczyznę troską pasterską i podejmować akcje, które będą coraz lepiej wyjaśniały istotę oraz zasadność apostołatu mężczyzny w rodzinie a jednocześnie prowadziły do jego integracji w naturalne środowisko życia, jakim jest wspólnota rodzinna.

BIBLIOGRAFIA

- Biel, Stanisław. 2016. *Mężczyźni. Medytacje biblijne*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Biel, Stanisław i Krzysztof Biel. 2014. *Mężczyźni między siłą a słabością. Medytacje biblijne*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Brenkus, Peter. 2015. *Duchowość mężczyzny w ujęciu Jana Pawła II*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UPJP2.
- Chavez, Philip. 2015. *Duchowość mężczyzny. Początek podróży*. Kraków: Wydawnictwo Stowarzyszenie Mężczyźni Świętego Józefa.
- Duchowość mężczyzny*, red. Augustyn J. 2008. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Guzewicz, Mieczysław. 2015. *Jezus wzorem i źródłem mocy dla mężczyzny*. Kraków: Wydawnictwo Homo Dei.
- Guzewicz, Mieczysław. 2018. *Mężczyzna a priorytety*. Kraków: Wydawnictwo Stowarzyszenie Mężczyźni Świętego Józefa.
- Jan Paweł II. 1981. *Adhortacja apostolska do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła katolickiego o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym „Familiaris consortio”*.
- Jan Paweł II. 1993. *O apostołstwie świeckich. Przemówienia Jana Pawła II i dokumenty kościelne*, red. Eugeniusz Weran. Warszawa: Pallotinum.
- Kamiński, Ryszard i Grzegorz Pyżlak. 2013. *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*. Lublin: Wydawnictwo i Drukarnia Diecezji Rzeszowskiej.
- Kongregacja Nauki Wiary. 2004. *List do biskupów Kościoła katolickiego o współdziałaniu mężczyzny i kobiety w Kościele i świecie*.
- Majdański, Kazimierz. 2001. *Wspólnota życia i miłości. Zamysł Boży o małżeństwie i rodzinie*. Łomianki: Fundacja „Pomoc Rodzinie”.
- Mierzwiński, Bronisław. 1996. *Mężczyzna, mąż, ojciec*. Otwock: Wydawnictwo „Posłaniec” Misjonarzy Świętej Rodziny.
- Mierzwiński, Bronisław. 1999. *Mężczyzna istota nieznaną*. Warszawa: Oficyna Wydawniczo-Poli-graficzna „Adam”.
- Murrow, David. 2007. *Mężczyźni nienawidzą chodzić do kościoła*. Poznań: Wydawnictwo W Drodze.
- Murrow, David. 2009. *Ona i on w Kościele: razem czy osobno?*. Poznań: Wydawnictwo W Drodze.
- Nosowski, Zbigniew. 2010. *Parami do nieba*. Warszawa: Wydawnictwo WAM.
- Olmsted, Thomas James. 2015. *Stańcie w wylomie. Adhortacja apostolska do katolickich mężczyzn*. Warszawa: Polska Rada Stanowa Rycerzy Kolumba.
- Pulikowski, Jacek. 2020. *4 funkcje mężczyzny*. Nowy Sącz: Wydawnictwo RTCK.
- Rybicki, Adam. 2008. *Lew i baranek. O duchowości mężczyzny*. Lublin: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium.
- Rybicki, Adam. 2020. *Od antropologii do duchowości mężczyzny. Źródła, koncepcje, perspektywy*. Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum.
- Rybicki, Adam. 2011. *Wąż i gołębica. Męska osobowość a męska duchowość*. Lublin: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium.
- Słownik małżeństwa i rodziny*, red. Ozorowski E. 1999. Warszawa–Łomianki: Wydawnictwo ATK.

- Weron, Eugeniusz. 1987. *Apostolstwo katolickie. Zarys teologii apostołstwa*. Poznań: Wydawnictwo Pallotinum.
- Weron, Eugeniusz. 1999. *Laikat i apostołstwo. Zarys teologii laikatu i apostołstwa ludzi świeckich*. Poznań: Wydawnictwo Pallotinum.
- Zawada, Marian. 2014. *Duchowość waleczna. Dla żołnierzy, rycerzy, sportowców, skautów, harcerzy, służb mundurowych i tych, którzy cenią sobie męstwo bycia*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

MARIUSZ JANAS – doktor nauk teologicznych w zakresie teologii pastoralnej, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wydział Teologiczny. Członek zwykły Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie Oddział w Częstochowie. Członek Parafialnej Rady Duszpasterskiej.